

Wéér een Amerikaanse invasie op het strand?

Rykel de Bruyne & Adriaan Gmelig Meyling, Stichting ANEMOON

De ontdekking in oktober 2017 was onverwacht. Inmiddels is de invasie met 'alweer Amerikanen' al 8 jaar bezig. Amerikaanse strandschelpen: they are here to stay! Plaatselijk komen in Zeeland en het Waddengebied aanzienlijke dichtheden voor. Maar hoe is de situatie langs de vastelandskust?

'Alwéér?' Een logische reactie toen de tweekleppige Amerikaanse strandschelp (*Mulinia lateralis*) in onze wateren werd aangetroffen. Want het waren niet zomaar een paar exemplaren die onderzoekers in hun bodemonsters aantreffen. In Zeeland, de Voordelta en al snel ook in de Waddenzee, bleken dichtheden aanwezig tot bijna 6.000 individuen per vierkante meter. 'Dan zullen onze stranden ook gauw vol liggen' was de gedachte. De huidige st(r)and van zaken.

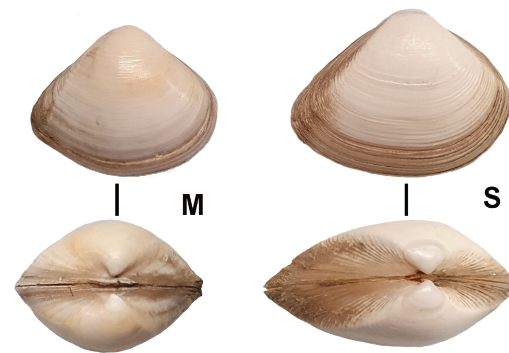
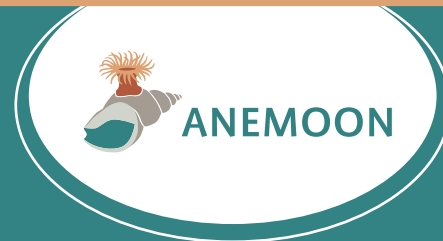
Herkomst

De tweekleppige *Mulinia lateralis* komt uit het westelijke deel van de Atlantische Oceaan, van de Golf van Saint Lawrence tot de Golf van Mexico. Deze soort kwam waarschijnlijk mee met ballastwater in schepen en leeft nu ook bij ons in de bodem op slikrijke plaatsen. Omdat ze tot dezelfde familie – Mactridae – behoren als inheemse 'strandschelpen' (onder andere uit het genus *Spisula* en *Mactra*), ontstond de Nederlandse naam Amerikaanse strandschelp. De voorspelling was dat ook deze soort de Hollandse kustzone snel zou bevolken, net als begin jaren 80 de invasieve Amerikaanse zwaardschede *Ensis leei* (toen *Ensis americanus* of *Ensis directus* genoemd).

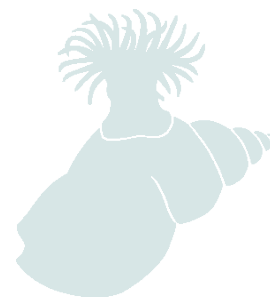
Herkenning

Om de Amerikaanse strandschelp van de inheemse halfgeknotte strandschelp (*Spisula subtruncata*) te onderscheiden is er een speciale poster. De schelp van de exoot is dunner, boller en kleiner. De halfgeknotte wordt tot 3 cm groot, de Amerikaanse tot 2.1 cm. De nieuwkomer heeft fijnere ribbels en groeilijnen. De veldjes naast de schelptop zijn glad, bij de halfgeknotte zijn daar waaivormige groeven aanwezig. Het ligament – de slotband die de kleppen verbindt – heeft bij de halfgeknotte een inwendig én uitwendig deel, de Amerikaanse heeft alleen een inwendige ligamentprop. Ook de slottanden in de schelp verschillen. Bij *Spisula*-soorten zijn de liggende (laterale) slottanden gekarteld, bij de Amerikaan niet. De halfgeknotte leeft in zandige, puur mariene (zee-)biotopen, de Amerikaan in slikrijkere bodems en brakke gebieden en verdraagt ook zuurstofarme omstandigheden en extreme temperaturen.

Figuur 2. Amerikaanse strandschelp. (Foto: Henk Dekker)

Figuur 1. Links Amerikaanse strandschelp (M); rechts halfgeknotte strandschelp (S). (Bron: PICTAN)

Figuur 3. Op het strand, links 4 halfgeknotte strandschelpen, rechts zes Amerikaanse strandschelpen. (Foto: Henk Dekker)

Figuur 4. Links Amerikaanse strandschelp; rechts halfgeknotte strandschelp. (Bron: PICTAN)

Invasieve exoot

De Amerikaanse strandschelp werd al snel gekarakteriseerd als invasief. Daarbij baseerde men zich onder andere op de biotoop, natuurlijke verspreiding, ecologische kenmerken en de reproductie. De dieren zijn vroeg geslachtsrijp, produceren veel nakomelingen en hebben een korte generatietijd. Geconcludeerd werd dat het dier in potentie inheemse schelpdiersoorten (waaronder kokkels en andere strandschelpen) kon gaan beconcurreren op het gebied van voedsel en ruimte. Niet al het nieuws was slecht; de nieuweling is een alternatieve voedselbron voor onder meer krabben, vissen en vogels, waaronder de scholekster.

Aanspoelsel op het strand

Op de Nederlandse stranden wordt het aanspoelsel goed in de gaten gehouden. Dat gebeurt via het Strandaanspoelsel Monitoring Project (SMP), een Citizen Science Project van Stichting ANEMOON met vrijwilligers met kennis van zeeorganismen. Aangezien het grootste deel van wat vers/levend aanspoelt in de nabije kustzone leeft, is gestandaardiseerd monitoren en analyseren van aanspoelselgegevens een krachtig hulpmiddel om veranderingen voor de kust vast te stellen. Nieuwe soorten en exoten worden snel gesignaleerd en de voor- of achteruitgang van soorten en groepen wordt goed gevolgd.

St(r)and van zaken: nog maar weinig

Van massaal voorkomen in het Noordzeekustgebied is nog geen sprake. Met uitzondering van stranden in de buurt van slikgebieden, spoelt de Amerikaanse strandschelp tot op heden slechts mondjesmaat op het strand aan. Eén van de eerste vondsten stamt van 14 februari 2020, toen in de nadagen van storm Ciara erg veel aanspoelde. Er werd toen één vers doublet gevonden bij Katwijk. Hoewel SMP-waarnemers nu en dan exemplaren melden uit het aanspoelsel – er wordt speciaal op gelet – blijft het bij één of enkele exemplaren. Ongetwijfeld heeft dit te maken met het zandigere substraat voor de kust. Heel anders dan de plaatselijk grote bestanden in de Voordelta, Zeeland, het Waddengebied en voorkomens hier en daar in brak water (onder andere Noordzeekanaal). In het Waddengebied is de soort tijdens de WOT-schelpdiermonitoring van 2022 aangetroffen in 120 van de 1267 onderzochte stations op en nabij de droogvallende platen van de Waddenzee, tegen slechts 9 van de 884 bemonsterde stations in de kustzone van de Noordzee. Samenvattend: invasieve soort ja, maar in het nabije kustgebied van de Noordzee valt het (nog) mee.

Verder lezen

Poster Exoot uitvergroot - Amerikaanse strandschelp. [Klik hier.](#)

Verspreidingsatlas - Amerikaanse strandschelp. [Klik hier.](#)

